

## ارزیابی راهبردی توسعه فعالیت‌های باغداری (مطالعه موردی بخش باغبادران-شهرستان لنجان)

عفت فتحی: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران \*  
هدایت اله نوری: دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران  
احمد تقدیسی: استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

وصول: ۱۳۹۰/۲/۳۰ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۲۰، صص ۱۹۷-۲۱۴

### چکیده

حفظ و توسعه فعالیت باغداری به صورت پایدار نیازمند زیرساخت‌های مناسب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی است و نیز مشارکت، برنامه ریزی دقیق و همه جانبه ای را در مقیاس محلی تا ملی نیاز دارد. فعالیت باغداری بخش باغبادران نقش قابل توجهی در اقتصاد روستایی داشته و توانایی توسعه روستایی به صورت گسترده تر را داراست. بنابراین هدف از تحقیق تحلیل توانمندیها و محدودیت‌های توسعه فعالیت باغداری در منطقه و شناسایی راهبردهای توسعه فعالیت باغداری در منطقه به صورت پایدار می‌باشند. روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی است. از ۱۴۶ باغدار منطقه به عنوان نمونه آماری منتخب از کل جمعیت منطقه با روش کوکران و نیز از تعداد ۳۰ کارشناس مرتبط با فعالیت باغداری پرسش شده است. برای تبیین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها از تکنیک SWOT و به منظور اولویت بندی راهبردها و تبدیل شاخص‌های کیفی به شاخص‌های کمی از روش «بی‌مقیاس کردن با استفاده از نرم» استفاده شده است. نتایج حاصل در اولویت بندی نهایی؛ وجود درآمد اقتصادی برای باغداران، ایجاد محیط زیست مناسب، چشم انداز زیبا و اشتغال زایی، وجود باغداران با تجربه و دانش بومی، از اولویت‌های ممتاز فعالیت باغداری منطقه در زمینه نقاط قوت می‌باشد. در بین نقاط ضعف، کم سوادی یا بی سوادی باغداران، عدم و یا کمبود دسترسی به انبار، سردخانه و امکانات بسته بندی مناسب، وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت، عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه از مهمترین موانع فعالیت باغداری مطرح شده اند. از بین فرصت‌های بیرونی، گسترش شیوه‌های آبرسانی نوین، ایجاد صنایع تبدیلی از عوامل امیدوار کننده برای حفظ و توسعه باغات و موثر بر فعالیت باغداری منطقه محسوب می‌گردد. نوسان بازار قیمت، ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه، خشکسالی، رقابت شدید یا یک طرفه بین محصولات باغی وارداتی و داخلی، وجود مراکز صنعتی آلوده کننده در اطراف منطقه، فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات و کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی گسترده مهمترین عوامل تهدید کننده بیرونی مطرح شده اند. واژه‌های کلیدی: برنامه ریزی راهبردی، بی‌مقیاس کردن، تکنیک SWOT، توسعه، فعالیت باغداری، باغبادران.

۱- مقدمه  
فعالیت‌های کشاورزی در هر نوع و از هر شاخه ای و  
منطقه دارد. در این میان باغداری و بهره برداری از  
سویی نقش قابل توجهی در اشتغال زایی، تعدیل آب و  
در هر منطقه نقش قابل توجهی در توسعه و اقتصاد آن

هوا دارد و از سوی دیگر در رفع بخشی از نیازهای غذایی ایفای نقش می‌کند.

در این زمینه بخش کشاورزی ایران حدود بیش از ۲۵ درصد درآمد ناخالص ملی را تامین می‌کند و معاش اغلب ساکنین روستاها از راه فعالیتهای کشاورزی تامین می‌گردد. در این میان محصولات باغی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند. (کیانی و ملکوتی، ۱۳۸۴: ۵۱۹) به طوری که کشور ایران از نظر تولید محصولات باغی در ردیف ۱۰ کشور عمده تولید کننده، ۱۳ محصول عمده باغی به شمار می‌رود. (شریفی و عبدالله زاده، ۱۳۸۲، ۵۷) مسعودی در مورد اهمیت اقتصادی باغداری و اشتغال زایی آن اینگونه بیان می‌دارد که: درصد عظیم اشتغال در بخش باغبانی و مراحل پس از برداشت آن شامل: درجه بندی، بسته بندی، حمل و نقل، انبارداری، نگهداری در سردخانه و همچنین تامین نیاز صنایع تبدیلی که از مهمترین واحدهای موجود صنعتی کشور می‌باشند ارزش اقتصادی تولیدات باغبانی را در اقتصاد کشاورزی و توانمندی این بخش را در تامین اشتغال مولد، مشخص می‌کند. برآوردهای اولیه در مورد ارزش تقریبی تولیدات زیر بخش باغبانی نشان می‌دهد که ارزش تولیدات این بخش، سالیانه متجاوز از پنج میلیارد ریال (۵۰۰ میلیون تومان) می‌باشد. (مسعودی، ۱۳۷۴: ۱۶) به علاوه فعالیت باغداری در مقوله توسعه کشاورزی پایدار با توجه به ماهیت آن و جنبه‌های مثبتی که بر این فعالیت حاکم است، در صورت مدیریت صحیح و در مبحث توسعه کشاورزی، از نظر برهم نزدن تعادل اکولوژیک یا دست کم به علت آسیب رسانی اندک در مقایسه با زراعت برتری دارد. در واقع مزایایی که برای

فعالیت‌های باغداری در جهت تحقق توسعه کشاورزی پایدار در مقایسه با زراعت می‌توان برشمرد به شرح زیر است:

- تامین غذا و امکانات بهزیستی
- ذخیره سازی و تامین نیاز سایر گیاهان
- کشت محصولات در پناه درختان
- حفاظت خاک و پوشش سبز
- تلطیف هوا و افزایش بارشهای جوی
- مصرف کمتر مواد شیمیایی
- حفظ منابع ژنتیکی گیاهی. (مولوی، ۱۳۷۶: ۴۳-۴۲)

در زمینه فعالیت باغداری کشور ایران به سبب اقلیم و شرایط آب و هوایی از مستعدترین کشورهای تولید کننده محصولات متنوع باغی است و این شرایط کشورمان را در زمره کشورهای عمده باغبانی جهان قرار داده است و بخش عمده ای از درآمد و معاش ساکنین روستاها که بخش مهمی از جمعیت تولید کننده کشور را شامل می‌شوند از راه فعالیتهای باغداری تامین می‌گردد. در این زمینه بخش باغبانان به جهت دارا بودن توانهای محیطی بالا برای باغداری یکی از مهمترین مناطق باغداری در استان اصفهان می‌باشد. این منطقه از لحاظ موقعیت جغرافیایی در مکانی مناسب قرار گرفته و از آب (رودخانه زاینده رود) و خاک حاصلخیز بهره می‌جوید ولی به علل مختلف از جمله فقدان کار تحقیقی علمی، عدم مدیریت و برنامه ریزی صحیح، تغییر ساختار روستایی منطقه و خشکسالی، بخش باغداری با رکود روبرو شده است. این در حالی است که بخش باغبانان تا چند دهه گذشته دارای محصولات باغی

## ۲- سوالات تحقیق

۲-۱- توانمندیها و محدودیت‌های توسعه فعالیت

باغداری در منطقه کدامند؟

۲-۲- برای توسعه فعالیت باغداری در این منطقه به

صورت پایدار چه راهبردها و راهکارهایی وجود

دارد؟

## ۳- محدوده و قلمرو پژوهش

بخش باغبادران از لحاظ موقعیت جغرافیایی در

فاصله ۶۰ کیلومتری جنوب غربی شهرستان اصفهان و

در نیمه غربی شهرستان لنجان در غرب بخش مرکزی

قرار گرفته و از شمال به شهرستان تیران و گرون از

شرق و غرب به بخش مرکزی و از غرب با استان

چهار و محال و بختیاری هم مرز است. رودخانه

زاینده رود در نواحی مرکزی آن قرار داشته و از غرب

به شرق جریان دارد و دهستان‌های چم رود و زیر کوه

در جنوب رودخانه و چم کوه در بخش شمالی آن

قرار گرفته اند. (فتحی باغبادرانی، ۱۳۷۲، ۲۷) شکل

شماره (۱).

فراوان بوده و برخی از محصولات آن به کشورهای

حاشیه خلیج فارس صادر می گردیده است.

بنابراین دخالت هوشمندانه و انجام برنامه ریزی‌های

راهبردی، همه جانبه و نیز واقع بینانه، در زمینه فعالیت

باغداری متناسب با شرایط هر منطقه ای قادر خواهد

بود ضمن رها ساختن جوامع، بویژه جوامع روستایی

از مسائل و مشکلات متنوع، زمینه‌هایی را فراهم آورد

که موجب توسعه این مناطق و در نتیجه توسعه کشور

شود. بدون شک نقش بارز صادرات محصولات باغی

در اقتصاد جهانی با برنامه ریزی مناسب، می تواند

انگیزه نیرومندی ایجاد کند.

به علت کمبود آمار و تعداد دقیق باغداران فعال

شاغل در فعالیت باغداری منطقه مورد مطالعه، جامعه

آماری در این پژوهش کل جمعیت بخش باغبادران

که بالغ بر ۴۵۹۵۷ نفر بر اساس سرشماری ۱۳۸۵

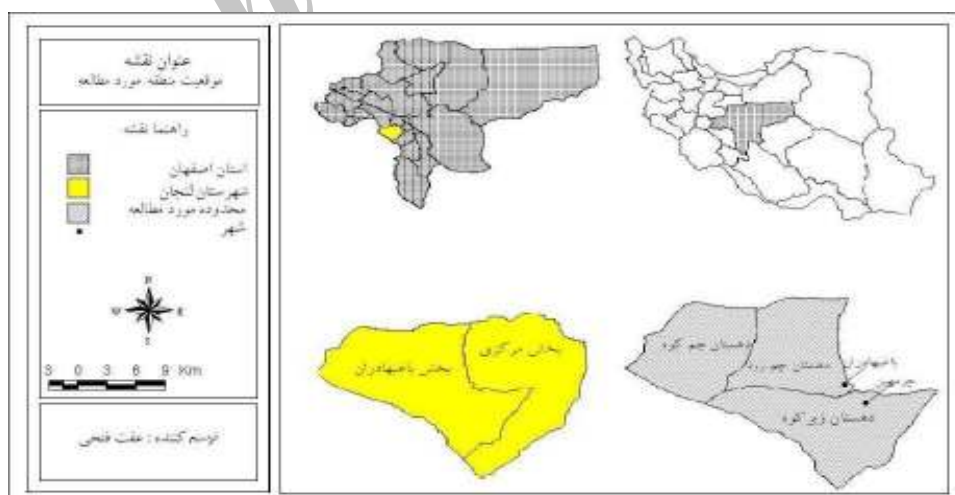
است در نظر گرفته شده است که تعداد ۴۶ باغدار

منطقه به عنوان نمونه آماری منتخب از کل جمعیت

منطقه بر اساس روش کوکران به تفکیک شهرها و

روستاهاى منطقه به صورت تصادفی مورد پرسش قرار

گرفتند.



شکل شماره (۱): نقشه تقسیمات سیاسی بخش باغبادران ماخذ: نگارندگان

#### ۴- روش‌شناسی تحقیق و تعریف مفاهیم

##### ۴-۱- روش تحقیق

جهت دستیابی به اهداف تحقیق، ابتدا از روش ترکیبی به صورت توصیفی-تحلیلی، اسنادی و با استفاده از روش پیمایشی و مطالعات میدانی از تعداد ۱۴۶ باغدار منطقه به عنوان نمونه آماری منتخب با روش کوکران و از تعداد ۳۰ کارشناس و مسئول مرتبط با فعالیت باغداری به عنوان نمونه آماری پرسش شده است. در این مرحله با توجه به اطلاعات بدست آمده به بررسی توانمندیهای فعالیت باغداری منطقه و آثار آن در توسعه روستایی منطقه پرداخته شده و سپس در مراحل بعدی تحقیق، جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات، ارائه استراتژی و راهبرد حفظ و توسعه فعالیت باغداری از روش تحلیلی SWOT استفاده شده است. و برای توسعه یک استراتژی در قالب تکنیک SWOT یک ماتریس از عوامل می توان ایجاد کرد که به ماتریس SWOT یا ماتریس ارزیابی معروف است. شکل شماره (۲) در این روش، هدف ارزیابی فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی از یک طرف و نقاط قوت و ضعف از سوی دیگر مورد توجه می باشد. تحلیل قوت‌ها<sup>۱</sup>، ضعف‌ها<sup>۲</sup> در محیط درونی و تحلیل فرصت‌ها<sup>۳</sup> و تهدیدها<sup>۴</sup> از محیط بیرونی جریانی نظام مند است. (Wheelen, 1995:341). در واقع ویلن وهانگر در سال ۱۹۹۵ با معرفی کردن عوامل استراتژیک داخلی و خارجی در قالب EFAS (عوامل استراتژیک بیرونی) و IFAS (عوامل استراتژیک درونی

بر اساس آمار موجود در شهرستان لنجان از کل ۲۳۶۲ هکتار سطح زیر کشت باغات ۱۳۷۸ هکتار به بخش باغهداران اختصاص داشته که شامل کلیه باغات با کاشت مخلوط، مجتمع و ساده می گردد. (بنیاد مسکن استان اصفهان، ۱۳۸۷) اکثر باغات بخش باغهداران به صورت مخلوطی از درختان گوناگون: آلبالو، انار، انگور، بادام، به، زردآلو، سیب، گردو، گلابی، گیلاس و... است که البته باغات گردو، بادام در مقیاس و تعداد بیشتری قرار دارند.

در منطقه باغهداران به دلیل وجود اراضی شیب دار و کم وسعت و همچنین وجود منابع آب سطحی (زاینده رود) و زیرزمینی، آب به صورت تلمبه کار در شیب نواحی کوهستانی منطقه مورد استفاده قرار گرفته و فعالیت باغداری بر زراعت غالب است. باغات اکثراً به صورت انواع درختان میوه اعم از دانه دار، هسته دار و دانه ریز بوده و به دو منظور تفننی (تفریحی) و اقتصادی احداث گردیده است. در بعضی از روستاها که فعالیت باغداری بیشتر رواج دارد، باغات نسبتاً وسیعی (چند هکتار) وجود دارد که به صورت تک محصول و منظم احداث گردیده که تا حدودی به صورت تخصصی و نیمه تخصصی نگهداری می شود و از نظر اقتصادی درآمد قابل توجهی دارد با این وجود، در این منطقه همانند سایر مناطق حوزه زاینده رود سیمای غالب باغداری، همان باغات مخلوط، نا منظم و غیر تخصصی است بویژه اینکه اخیراً جنبه تفنن باغداری بر جنبه اقتصادی آن به ویژه در نواحی نزدیک شهر و خوش منظر غالب گشته است.

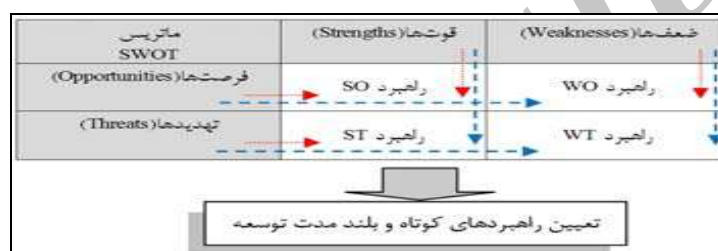
1 - Strengths

2 - Weakness

3 - Opportunities

4 - Threats

بنابراین بر اساس مدل SWOT فهرستی از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها مورد شناسایی قرار گرفت و سپس به وسیله نظر خواهی از باغداران و مسئولان امر وزن دهی به هر کدام از گویه‌ها، از طریق روش «بی مقیاس کردن با استفاده از نرم» و سطح محاسبه و تحلیل آنها، اولویتها و رتبه بندی مشخص گردید. در نهایت جهت بر طرف یا کاهش نقاط ضعف و تهدیدها و نیز بهبود و تقویت نقاط قوت و فرصت‌های موجود در ارتباط با فعالیت باغداری در بخش باغبانان استراتژی‌های مناسبی ارائه شده است.



شکل شماره (۲): مدل مفهومی ماتریس SWOT ونحوه تعیین استراتژی‌ها

منبع: (Thompson & Strickland, 2003, 93)

در واقع برنامه ریزی راهبردی فرایندی است که مدیران به وسیله آن، وظیفه یا مأموریت اصلی سازمان را ترسیم می کنند و ابزاری را که برای رسیدن به این مأموریت لازم است، فراهم می سازند. (مرادی مسیحی، ۱۳۸۱: ۱۰) برنامه ریزی استراتژیک از جمله مدل‌هایی است که متناسب با نوع تغییرات محیطی ابداع شده است. (زیاری، ۱۳۸۳: ۲۳۳)

در مفهوم توسعه این گونه بیان شده است، توسعه همان رشد اقتصادی نیست زیرا توسعه جریانی چند بعدی است که در خود تجدید سازمان و سمت گیری متفاوت کل نظام اجتماعی - اقتصادی را به همراه دارد. توسعه علاوه بر بهبود در میزان تولید و درآمد

(بیان کردند و به علاوه نشان دادند که چگونه این عوامل درونی و بیرونی می تواند برای ارزیابی بهتر وزن دهی و رتبه بندی گردند. (Yuksel, 2007: 47-62) به طور کلی مدل SWOT یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدات برون سیستمی است. مدل SWOT تحلیل استراتژی را برای شناسایی این عوامل و انتخاب استراتژی که بهترین تطابق بین آنها را ایجاد می نماید، ایجاد می کند. (حکمت نیا و میر نجف موسوی، ۱۳۸۵: ۲۹۳)

## ۲-۴- تعریف مفاهیم

برنامه ریزی راهبردی یا استراتژیک شیوه ای است نظام یافته به منظور تصمیم گیری و اجرای فعالیت‌ها در خصوص شکل دهی رهنمود یک سیستم، کارکرد و عمل آن. سیستم می تواند شهر یا منطقه یا ایالت و یا وظیفه ای چون حمل و نقل و نظایر اینها باشد. (مرادی مسیحی، ۱۳۸۱: ۸) بنابراین برنامه ریزی می بایست:

- سکونتگاه‌ها و جوامع را در دوره ای طولانی هدایت کند
- بر پایه ارزیابی واقع گرا از منابع محیط باشد
- مبتنی بر مشارکت گروه‌ها، شرکا و ذی نفع‌ها در سکونتگاه‌ها باشد. (McClaren, 1996: 1)

راهبردهای ممکن، از طریق ماتریسی که از تقابل و تعامل عوامل درونی و بیرونی شکل می‌یابد، صورت می‌گیرد. این ماتریس در جدول شماره (۱) ارائه شده است. سپس، به منظور اولویت بندی راهبردهای تدوین شده، و تبدیل شاخص‌های کیفی به شاخص‌های کمی از روش «بی مقیاس کردن با استفاده از نرم» استفاده شد. در واقع در این روش هر عنصر  $X_{ij}$  از ماتریس تصمیم‌گیری مفروض را بر نرم موجود از ستون  $Z_j$  (به ازای شاخص  $X_j$ ) تقسیم می‌کنیم. یعنی:

$$nij = \frac{X_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^n X_{ij}^2}}$$

در نتیجه کلیه ستون‌های ماتریس مفروض دارای واحد طول مشابه (از بردار نظیر) شده و مقایسه کلی آنها سهل می‌گردد. (اصغرپور، ۱۳۸۷: ۱۹۴)

در نهایت ارزیابی همه جانبه راهبردها، با در نظر گرفتن الزامات محیطی-اکولوژیک، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، نهادی و اولویت بندی بدست آمده از طریق کمی کردن و تحلیل داده‌ها صورت پذیرفته است.

۱-۵- عوامل درونی<sup>۵</sup> (IFAS) و عوامل بیرونی<sup>۶</sup> (EFAS) موثر بر فعالیت باغداری منطقه

هدف این مرحله سنجش محیط درونی محدوده مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط ضعف و قوت است؛ یعنی جنبه‌هایی که در راه دستیابی به اهداف برنامه ریزی و اجرای تکلیف آن زمینه‌های مساعد یا بازدارنده دارد مدنظر می‌باشد. از این رو در این قسمت سه مقوله راهبردهای موجود، عملکردها و منابع مورد توجه و بررسی قرار گرفته و تحت عنوان نقاط قوت و نقاط

شامل دگرگونی اساسی در ساختارهای نهادی، اجتماعی، اداری و همچنین ایستارها و وجه نظرهای عمومی مردم است. توسعه در بسیاری از موارد حتی عادات و رسوم و عقاید مردم را نیز در می‌گیرد. (ازکیا، ۱۳۶۴: ۱۸)

از دیگر مفاهیم اصلی این مطالعه باغداری می‌باشد که منظور از آن؛ احداث و نگهداری باغهای مثمر و غیر مثمر شامل قلمستان و به طور کلی پرورش نباتات دائمی روی زمین، در فضای باز یا زیر پوشش موقت است. نباتات دائمی گیاهانی هستند که غالباً تنه یا ساقه‌های چوبی دارند و پس از برداشت محصول، تمام یا قسمتی از گیاه در زمین باقی می‌ماند و مجدداً در سالهای بعد محصول می‌دهد. (نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۸۲، ۱۳)

#### ۵- تجزیه و تحلیل داده‌ها

به منظور ارائه راهکارها و سیاستهای توسعه باغداری در بخش باغبانان پس از شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مطرح در زمینه مسائل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی در منطقه مورد مطالعه، ماتریس راهبردها براساس اهداف تعریف شده، استخراج شد. ماتریس SWOT با مقایسه نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها، چهار نوع راهبرد ارائه می‌کند. راهبردهای<sup>۱</sup> SO، راهبردهای<sup>۲</sup> WO، راهبردهای<sup>۳</sup> ST و راهبردهای<sup>۴</sup> WT. استخراج

<sup>۱</sup> - (رقابتی و تهاجمی) بهره جستن از نقاط قوت، برای استفاده از فرصت‌ها

<sup>۲</sup> - بهره جستن از فرصت‌ها، برای از بین بردن نقاط ضعف (بازنگری)

<sup>۳</sup> - احتراز از تهدیدها برای استفاده از نقاط قوت (تنوعی)

<sup>۴</sup> - کاهش نقاط ضعف برای پرهیز از تهدیدها (تدافعی)

<sup>۵</sup> - Internal Factors Analysis Summary (IFAS)

<sup>۶</sup> - External factors Analysis Summary (EFAS)

ضعف و در چارچوب ابعاد توسعه (اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیکی و نهادی) تقسیم بندی شد. سپس هدف دیگر با جستجو در آثار محیط بیرونی محدوده مورد مطالعه جهت شناسایی فرصت‌ها (شماره ۱)

جدول شماره (۱): ماتریس عوامل درونی (IFAS) و عوامل بیرونی (EFAS) موثر بر فعالیت باغداری در منطقه مورد مطالعه

براساس مدل SWOT

عوامل بیرونی (EFAS)		عوامل درونی (IFAS)		
تهدیدها Threats	فرصت‌ها opportunities	ضعف‌ها Weakness	نقاط قوت Strength	
رقابت شدید یا یک طرفه بین محصولات باغی وارداتی و داخلی	وجود فرصت‌های شغلی و اشتغال زایی گسترش صنایع تبدیلی و خشکبار به صورت خانگی	وضع خرید و فروش نامناسب عدم و یا کمبود امکانات بسته بندی مناسب عدم و یا کمبود دسترسی به انبار و سردخانه عدم تحول در بسته بندی، انبار و سردخانه در سالهای اخیر عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه عدم وجود کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی	دسترسی به ماشین آلات و ابزار آلات باغداری و تعمیر گاه آن دسترسی به جاده و وسیله حمل و نقل تحول ماشین آلات و وضع تکنولوژی مورد استفاده در سالهای اخیر تحول در وضع حمل و نقل و دسترسی به بازار در سالهای اخیر وجود درآمد اقتصادی برای منطقه وجود درآمد برای خود وجود نوعی فعالیت اقتصادی	اقتصادی
عدم شناخت کافی و درک روشن از حفاظت محیط زیست و باغات در میان اقشار مختلف جامعه آلودگی‌های زیست محیطی (آب، تخریب باغات و... توسط افراد غیر بومی) عدم امنیت در محیط باغی و سرقت سر درختی‌ها توسط افراد غیر بومی	وجود قطب‌های جمعیتی بزرگ شهری (اصفهان، شهرکرد و...) و نزدیک به آن علاقه به داشتن باغ و سرمایه گذاری در این بخش توسط افراد غیر بومی افزایش نیروی متخصص و فارغ التحصیل در شاخه‌های کشاورزی	مشکلات زیاد باغداری که کارها را مختل می کند وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت محصولات بین واسطه‌ها و باغداران عدم یا کمبود امنیت در حفاظت باغات به ویژه در فصل میوه دهی رها کردن شغل کشاورزی و باغداری و روی آوردن به شغل‌های صنعتی و خدماتی مهاجرت باغداران و خانواده‌هایشان و مسائل ناشی از آن کم سواد یا بی سواد باغداران	وضع آموزش، ترویج و رسیدگی‌های عملی در سالهای اخیر افزایش نیروی تحصیل کرده و متخصص در منطقه وجود باغداران با تجربه و دانش بومی در امر باغداری وجود زنان و تجربه مفید آنها در فرآوری محصولات وجود نیروی جوان و فعال منطقه	اجتماعی فرهنگی

<p>خشکسالی و کمبود بارش وجود مراکز صنعتی در اطراف منطقه (نوید مگنز، ذوب آهن و...) کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی گسترده از طریق افراد مناطق همجوار ورود منابع آلوده کننده به آب در منطقه</p>	<p>سرمازدگی آفات و آفت زدگی درختان تبدیل باغات به درختان غیر مثمر تغییر کاربری به هر دلیل (توسعه شهر سمت زمین‌های باغی و کشاورزی، جاده سازی، زرع و...) پیر بودن برخی از باغات ناهمواری و شیب دار بودن باغات مختلط بودن برخی از باغات</p>	<p>استفاده از نژاد بهتر واریته‌های باغی (به نژادی) دسترسی به کود مناسب دسترسی به سم و سمپاش و سایر نهاده‌ها تحول میزان توسعه باغات در سالهای اخیر میزان آب در اختیار برای باغات در سالهای اخیر سطح عملکرد و میزان برداشت بطور متوسط در سالهای اخیر شیوه‌های آبرسانی در سالهای اخیر دارا بودن خاک حاصلخیز مناسب دارا بودن منابع آب ایجاد محیط زیست مناسب و چشم انداز زیبا در منطقه</p>	<p>آلودگی</p>
<p>نوسان بازار قیمت و ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات فقدان برنامه ریزی جامع در حمایت دولت و سازمانهای مربوطه</p>	<p>برگزاری همایشها و برنامه ریزی در جهت توسعه پایدار کشاورزی افزایش توجه به ایجاد صنایع کوچک روستایی و صنایع تبدیلی و افزایش اعتبارات</p>	<p>عدم حمایت و عدم آموزش باغداران منطقه در چگونگی استفاده از توانمندیهای باغداری از طرف نهادهای مرتبط</p>	<p>تحول در نهاده‌ها (کود، بذرو...) دسترسی به متخصص و کارشناس جهت مشاوره</p>

منبع: یافته‌های پژوهش

مقابل حفظ، توسعه و فعالیت باغداری قابل شناسایی است. لذا براساس یک جمع بندی و تحلیل مشخص می شود که بر اساس این عوامل باغات در آستانه حساس و آسیب پذیری قرار دارد و نیازمند توجه، بازنگری و برنامه ریزی مناسب برای حفظ و توسعه و ارائه استراتژی‌ها و راهبردهای صحیح، با استفاده از نقاط قوت و فرصت‌ها در جهت رفع ضعف‌ها و تهدیدها می باشد.

## ۲-۵- تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و

### تهدیدها

همانطور که در جدول ۲ نشان داده شده است، در منطقه مورد مطالعه تعداد ۱۳ قوت درونی در برابر ۱۲ نقطه ضعف درونی و تعداد ۸ فرصت بیرونی در برابر ۹ تهدید بیرونی شناسایی شده است در مجموع ۱۷ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت‌ها و ۱۸ ضعف و تهدید به عنوان محدودیت‌ها و تنگناها در



جدول شماره (۲): ماتریس SWOT (عوامل اصلی تاثیر گذار بر فعالیت باغداری)

بیرونی	درونی
<p>فرصت‌ها opportunities</p> <p>O1: افزایش نیروی متخصص و فارغ التحصیل در شاخه‌های کشاورزی</p> <p>O2: افزایش توجه به ایجاد صنایع کوچک روستایی و صنایع تبدیلی و افزایش اعتبارات</p> <p>O3: وجود قطب‌های جمعیتی بزرگ شهری (اصفهان، شهرکرد و...) و نزدیک به آن</p> <p>O4: طرح گسترش باغات در اراضی شیب دار</p> <p>O5: گسترش شیوه‌های آبرسانی نوین و آبیاری مناسب</p> <p>O6: برگزاری همایشها و برنامه ریزی در جهت توسعه پایدار کشاورزی</p>	<p>قوت‌ها Strength</p> <p>S1: دسترسی به جاده و وسیله حمل و نقل</p> <p>S2: وجود درآمد اقتصادی برای منطقه</p> <p>S3: وجود درآمد برای خود</p> <p>S4: وجود باغداران با تجربه و دانش بومی در امر باغداری</p> <p>S5: وجود زنان و تجربه مفید آنها در فرآوری محصولات</p> <p>S6: وجود نیروی جوان و فعال منطقه</p> <p>S7: استفاده از نژاد بهتر واریته‌های باغی (به نژادی)</p> <p>S8: دسترسی به کود مناسب</p> <p>S9: دسترسی به سم و سمپاش و سایر نهاده‌ها</p> <p>S10: دارا بودن خاک حاصلخیز مناسب</p> <p>S12: دارا بودن منابع آب</p> <p>S13: ایجاد محیط زیست مناسب و چشم انداز زیبا در منطقه</p>
<p>تهدیدها Threats</p> <p>T1: رقابت شدید یا یک طرفه بین محصولات باغی وارداتی و داخلی</p> <p>T2: عدم شناخت کافی و درک روشن از حفاظت محیط زیست و باغات در میان اقشار مختلف جامعه</p> <p>T3: خشکسالی و کمبود بارش</p> <p>T4: وجود مراکز صنعتی در اطراف منطقه (نوید منگنز، ذوب آهن و...)</p> <p>T5: کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی گسترده از طریق افراد مناطق همجوار</p> <p>T6: ورود منابع آلوده کننده به آب در منطقه</p> <p>T7: نوسان بازار قیمت و ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه</p> <p>T8: فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات</p> <p>T9: فقدان برنامه ریزی جامع در حمایت دولت و سازمانهای مربوطه از باغدار در بخش بیمه، اعتبارات، وام و...</p>	<p>ضعف‌ها Weakness</p> <p>W1: عدم و یا کمبود امکانات بسته بندی مناسب</p> <p>W2: عدم و یا کمبود دسترسی به انبار و سردخانه</p> <p>W3: عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه</p> <p>W4: عدم وجود کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی</p> <p>W5: وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت محصولات بین واسطه‌ها و باغداران</p> <p>W6: رها کردن شغل کشاورزی و باغداری و روی آوردن به شغل‌های صنعتی و خدماتی</p> <p>W7: آفات و آفت زدگی درختان</p> <p>W8: کم سواد یا بی سواد باغداران</p> <p>W9: تغییر کاربری به هر دلیل (توسعه شهر سمت زمین‌های باغی و کشاورزی، جاده سازی، زرع و...)</p> <p>W10: پیر بودن برخی از باغات</p> <p>W11: عدم حمایت و عدم آموزش باغداران منطقه در چگونگی استفاده از توانمندیهای باغداری از طرف نهادهای مرتبط</p> <p>W12: مختلط بودن برخی از باغات</p>

منبع: یافته‌های پژوهش

شماره ۶-۳ نتایج آمده است. این جداول بیانگر مجموع وزن‌های داده شده میانگین رتبه ای و وزن نسبی هر یک از نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها از دیدگاه گروه‌های پاسخ دهنده می باشد. لازم به ذکر است که در این مطالعه موضوعات در چهار دسته از عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، اکولوژیکی و

علاوه بر نکات بالا، سعی شد به وسیله پرسشنامه مزیت‌ها و محدودیتهای عمده فعالیت باغداری جهت اولویت بندی گزینه‌ها از دیدگاه باغداران و کارشناسان مرتبط با فعالیت باغداری ارزیابی شود تا علاوه بر مشارکتی کردن این روش بتوان نتیجه را به صورت کمی و اصولی تر به دست آورد. با توجه به نظرات ارائه شده اولویت بندی انجام شد که در جداول

نهادی در طیف‌های (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) بررسی شده است.

جدول شماره (۳): ماتریس رتبه بندی و اولویت سنجی نقاط قوت (از دیدگاه باغداران و مسئولان)

مستولان و کارشناسان			باغداران			تحلیل SWOT قوت‌ها Strength
رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	
۷	0.75	۶.۷۲	۷	0.78	7.04	S1: دسترسی به جاده و وسیله حمل و نقل
۵	0.88	۷.۸۸	۶	۰.۸۰	7.19	S2: وجود درآمد اقتصادی برای منطقه
۴	0.85	۷.۶۵	۱	۰.۸۸	7.95	S3: وجود درآمد برای خود
۳	0.91	۸.۲۳	۳	۰.۸۳	7.44	S4: وجود نوعی فعالیت اقتصادی اشتغال زایی در منطقه
۲	0.95	۸.۵۶	۴	۰.۸۲	7.41	S5: وجود باغداران با تجربه ودانش بومی
۱۳	۰.۳۸	۳.۴۵	۱۳	0.30	2.73	S6: وجود زنان و تجربه مفید آنها در فرآوری محصولات
۱۰	0.60	۵.۴	۵	۰.۸۰	7.21	S7: وجود نیروی جوان و فعال منطقه
۱۲	0.42	۳.۷۹	۱۱	0.44	4.00	S8: استفاده از نژاد بهتر واریته‌های باغی (به نژادی)
۹	0.64	۵.۷۶	۱۰	0.47	4.19	S9: دسترسی به کود مناسب
۱۱	0.49	۴.۴۳	۹	0.73	6.59	S10: دسترسی به سم، سمپاش و سایر نهاده‌ها
۶	0.75	۶.۷۸	۱۲	۰.۶۶	۵.۹۶	S11: دارا بودن خاک حاصلخیز مناسب
۸	0.70	۶.۳۴	۸	۰.۷۸	6.99	S12: دارا بودن منابع آب
۱	0.95	۸.۵۹	۲	0.85	7.62	S13: ایجاد محیط زیست مناسب و چشم انداز زیبا در منطقه
-	۹.۲۷	-	-	۹.۱۴	-	جمع کل

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۴): ماتریس رتبه بندی و اولویت سنجی ضعف‌ها، (از دیدگاه باغداران و مسئولان)

مستولان و کارشناسان			باغداران			تحلیل SWOT ضعف‌ها Weakness
رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	
۴	0.87	۷.۸۱	۳	۰.۸۰	7.23	W1: عدم و یا کمبود امکانات بسته بندی مناسب
۳	0.93	۸.۳۸	۱	۰.۸۶	7.78	W2: عدم و یا کمبود دسترسی به انبار و سردخانه
۷	0.69	۶.۲۱	۷	۰.۵۶	5.07	W3: عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه
۲	0.98	۸.۷۸	۸	۰.۵۴	4.90	W4: عدم وجود کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی در منطقه
۶	0.72	۶.۴۵	۴	۰.۷۳	6.59	W5: وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت و...
۵	0.73	۶.۵۹	۶	۰.۶۸	6.12	W6: رها کردن شغل کشاورزی و باغداری و روی آوردن به ...
۸	0.58	۵.۲۳	۱۰	۰.۴۷	4.19	W7: آفات و آفت زدگی درختان
۱	0.99	۸.۸۷	۲	۰.۸۲	7.42	W8: کم سواد یا بی سواد باغداران
۹	۰.50	۴.۵۴	۹	۰.۵۱	4.60	W9: تغییر کاربری به هر دلیل (توسعه شهر سمت زمین‌های باغی و کشاورزی، جاده سازی، زرع و...)
۱۰	۰.۳۸	۳.۴۴	۱۱	۰.۳۶	3.23	W10: پیر بودن برخی از باغات
۱۱	۰.۲۶	۲.۳۵	۵	۰.۷۱	6.37	W11: عدم حمایت و عدم آموزش باغداران منطقه در چگونگی استفاده از توانمندیهای باغداری از طرف نهادهای مرتبط
۱۲	0.25	۲.۲۷	۱۲	0.34	3.1	W12: مختلط بودن برخی از باغات
-	۷.۸۸	-	-	۷.۳۸	-	جمع کل

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۵): ماتریس رتبه بندی و اولویت سنجی فرصت‌ها (از دیدگاه باغداران و مسئولان)

مسئولان و کارشناسان			باغداران			تحلیل SWOT فرصت‌ها opportunities
رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	
۵	0.77	۶.۸۹	۵	۰.۵۸	5.23	O1: افزایش نیروی متخصص و فارغ التحصیل در شاخه‌های کشاورزی
۲	0.92	۸.۳۱	۴	۰.۷۸	7.03	O2: افزایش توجه به ایجاد صنایع کوچک روستایی و صنایع تبدیلی و افزایش اعتبارات
۳	0.88	۷.۹۲	۳	۰.۸۵	7.62	O3: وجود قطب‌های جمعیتی بزرگ شهری (اصفهان، شهرکرد، ...) و نزدیک به آن
۶	0.64	۵.۷۶	۶	۰.۳۹	3.55	O4: طرح گسترش باغات در اراضی شیب دار
۱	0.94	۸.۴۹	۲	۰.۸۰	7.19	O5: گسترش شیوه‌های آبرسانی نوین و آبیاری مناسب
۴	0.86	۷.۷۶	۱	۰.۸۸	7.95	O6: برگزاری همایشها و برنامه ریزی در جهت توسعه پایدار کشاورزی
-	5.01	-	-	۴.۲۸	-	جمع کل

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره (۶): ماتریس رتبه بندی و اولویت سنجی تهدیدها (از دیدگاه باغداران و مسئولان)

مسئولان و کارشناسان			باغداران			تحلیل SWOT تهدیدها Threats
رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	رتبه	شدت اهمیت	میانگین رتبه ای	
4	0.87	۷.۸۴	۵	۰.۸۰	7.21	T1: رقابت شدید یا یک طرفه بین محصولات باغی وارداتی و داخلی
۹	۰.۵۶	۵.۱۲	۹	۰.۵۴	4.90	T2: عدم شناخت کافی و درک روشن از حفاظت محیط زیست و باغات در میان اقشار مختلف جامعه
۲	0.96	۸.۶۳	۳	۰.۸۳	7.44	T3: خشکسالی و کمبود بارش
5	0.76	۶.۸۷	۴	۰.۸۲	7.41	T4: وجود مراکز صنعتی در اطراف منطقه (نوید منگنز و ...)
6	0.72	۶.۵۲	۶	۰.۷۸	6.99	T5: کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی گسترده از طریق افراد مناطق همجوار
۸	۰.۵۹	۵.۳۳	۸	۰.۶۶	۵.۹۴	T6: ورود منابع آلوده کننده به آب در منطقه
۱	0.98	۸.۷۸	۱	۰.۸۸	7.93	T7: نوسان بازار قیمت و ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه
۳	۰.۸۹	۷.۹۸	۷	۰.۷۳	6.60	T8: فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات
۷	۰.۶۳	۵.۶۷	۲	۰.۸۴	7.55	T9: فقدان برنامه ریزی جامع در حمایت دولت و سازمانهای مربوطه از باغدار در بخش بیمه، اعتبارات، وام و ...
-	۶.۹۶	-	-	۶.۸۸	-	جمع کل

منبع: یافته‌های پژوهش

ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها) در حفظ و توسعه باغات و فعالیت باغداری بخش باغبانان از دیدگاه دو گروه مشارکت کننده مشخص می شود. جدول شماره (۷)

بر اساس شاخص‌های مورد مطالعه، تحلیل SWOT و نتایج بدست آمده حاصل از روش بی مقیاس کردن از طریق نرم، اولویت بندی نهایی عوامل (نقاط قوت،

## جدول شماره (۷): اولویت بندی نهایی عوامل (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها) در حفظ و توسعه باغات و فعالیت

## باغداری بخش باغیاداران از دیدگاه دو گروه مشارکت کننده

اولویت بندی نقاط قوت (S)	اولویت بندی نقاط ضعف (W)	اولویت بندی فرصت‌ها (O)	اولویت تهدیدها (T)
۱	کم سودی یا بی سودی باغداران	۱	نوسان بازار قیمت و ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه
۲	عدم و یا کمبود دسترسی به انبار و سردخانه	۲	خشکسالی و کمبود بارش
۳	عدم و یا کمبود امکانات بسته بندی مناسب	۳	وجود قطب‌های جمعیتی بزرگ شهری (اصفهان، شهرکرد و...) و...
۴	عدم وجود کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی در منطقه	۴	وجود مراکز صنعتی در اطراف منطقه (نوید مگنر و...)
۵	رها کردن شغل کشاورزی و باغداری و...	۵	فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات شاخه‌های...
۶	وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت و...	۶	کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی گسترده از طریق...
۷	عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه	۷	فقدان برنامه ریزی جامع در حمایت دولت و سازمانهای مربوطه از باغدار...
۸	آفات و آفت زدگی درختان	۸	ورود منابع آلوده کننده به آب در منطقه
۹	تغییر کاربری به هر دلیل...	۹	عدم شناخت کافی و درک روشن از حفاظت محیط زیست و باغات...
۱۰	عدم حمایت و عدم آموزش باغداران منطقه در چگونگی استفاده از...	۱۰	
۱۱	پیر بودن برخی از باغات	۱۱	
۱۲	مختلط بودن برخی از باغات	۱۲	
۱۳	وجود زنان و تجربه مفید آنها در فراوری محصولات		

منبع: یافته‌های پژوهش

کل امتیازات ضعف‌ها و تهدیدها کمتر از کل امتیازات فرصت‌ها و قوت‌ها باشد ( $WT < SO$ )، استراتژی کلان

با توجه به قاعده معمول در تحلیل SWOT برای ارائه استراتژی‌های کلان، چنانچه میانگین بدست آمده از

بدست آمده در این پژوهش میانگین کل امتیازت  $(WT=14.55) < (SO=13.85)$  بود. (جدول شماره ۸) بنابراین استراتژی که برای حفظ و توسعه باغات منطقه باغبانان پیشنهاد می شود استراتژی تدافعی خواهد بود.

از نوع تهاجمی خواهد بود، چنانچه میانگین کل امتیازات ضعف‌ها و تهدیدها بیشتر از میانگین کل امتیازات قوت‌ها و فرصت‌ها  $(SO < WT)$  باشد. در این صورت استراتژی از نوع تدافعی خواهد بود. براساس تحلیل SWOT، محاسبات و کمیت‌های

جدول شماره ۸): ماتریس امتیازات نهایی دوگروه مشارکت کننده در تحلیل SWOT

WT	ST	WO	SO	
14.84	16.23	12.89	14.28	کارشناسان
14.26	16.02	11.66	13.42	باغداران
29.1	32.25	24.55	27.7	sum
14.55	16.13	12.27	13.85	mean

منبع: یافته‌های پژوهش

- زمینه سازی و به کارگیری از روشهای نوین آبیاری (بوئزه آبیاری قطره ای) از منابع آب موجود  
- زمینه سازی و به روش‌های نوین بیو تکنولوژی برای مقاوم ساختن درختان به مقابله با آفات و سرمازدگی با رعایت کشاورزی پایدار  
- ایجاد هماهنگی بیشتر بین ادارات و ارگانهای مرتبط به منظور حفظ و توسعه فعالیت باغداری و به کارگیری تدابیر لازم جهت هماهنگی برنامه‌ها بین باغداران و مسئولان امر  
- ایجاد هماهنگی بین نهادها و باغداران جهت بازار یابی مناسب محصولات و فروش آن در قطب‌های جمعیتی اطراف و حتی فراتر از آن  
۶-۲- راهبردهای تنوع (ST)  
در راهبردهای تنوعی احتراز از تهدیدها بیرونی برای استفاده از نقاط قوت درونی مورد توجه است. براین اساس راهکارهای زیر جهت تامین پاره ای از نیازمندیها به منظور حفظ و توسعه فعالیت باغداری و باغات باغبانان ارائه می شود:

۶- ارائه راهبردهای و راهکارهای حفظ و توسعه فعالیت باغداری منطقه باغبانان  
۶-۱- راهبردهای رقابتی - تهاجمی (SO)  
در راهبردهای رقابتی - تهاجمی؛ تمرکز بر بهره جستن از نقاط قوت درونی، برای استفاده از فرصت‌های بیرونی استوار است. بنابراین راهکارهای زیر به منظور بهره بردی از توانمندی‌های موجود به منظور حفظ و توسعه فعالیت باغداری و باغات باغبانان ارائه می شود:  
- بهره گیری هدفمند از نیروی متخصص کشاورزی در زمینه حفظ، توسعه و بهینه سازی باغات منطقه  
- بهره گیری از تجربیات و دانش بومی باغداران و تلفیق تجربیات آنان با علوم جدید کشاورزی و توسعه باغات و حفظ آن  
- ایجاد صنایع کوچک تبدیلی با توجه به شرایط و پتانسیلهای موجود در منطقه به صورت کارگاهی، خانگی و بهره گیری از تجربه و دانش بومی زنان و اشتغال زایی جوانان و زنان در این زمینه

- زمینه سازی و ایجاد فضاهای مناسب از هر جهت برای کاربری انبار و سردخانه متناسب با نوع محصولات

- بازننگری در نحوه تامین اعتبارات، بیمه، وام‌های کشاورزی مدیریت و نظارت بر آن در به کارگیری در امور مربوطه

- بازننگری و پژوهش در علت یابی رها کردن فعالیت باغداری و اقدامات لازم در این زمینه

- بازننگری و آموزش‌های تخصصی در زمینه دفع آفات درختی، جوان سازی باغات و کود و سم دهی مناسب در باغات مختلط و برگزاری همایش برای باغداران در ارائه تجربه‌ها و دانش نوین در این زمینه

- بازننگری در طرح‌های توسعه شهری، جاده سازی و... در حفظ باغات و زمین‌های باغی و کشاورزی

- بازننگری در دخالت فعالیت واسطه‌ها و اجرای برنامه‌های حمایتی در این زمینه از باغداران جهت بازار یابی و فروش محصولات و سایر امور باغی

#### ۴-۶- راهبردهای تدافعی (WT)

در راهبردهای تدافعی ضمن کاهش نقاط ضعف در زمینه فعالیت باغداری در منطقه برای پرهیز از تهدیدهای بیرونی موثر بر فعالیت باغداری تاکید می شود بر این اساس راهکارهایی ارائه می شود:

- آموزش نیروهای متخصص و باغداران در جهت حفظ و توسعه باغات، جوان سازی باغات، شناخت آفات درختی و چگونگی دفع آنان با کمترین آسیب زیست محیطی و حفظ باغات و طرح‌های توسعه آن  
- آموزش باغداران در زمینه به کارگیری بسته بندی مناسب

- جلوگیری از واردات بدون برنامه محصولات کشاورزی خارجی به بازارهای داخلی

- جلوگیری از ایجاد و همچنین توسعه فعالیت‌های صنعتی در قطب‌های کشاورزی و تدابیر لازم در جهت به کارگیری فیلترهای تصفیه هوا و فاضلاب‌های صنعتی در صنایع موجود و تاحد ممکن جابه جایی مکان این صنایع

- جلوگیری از ایجاد ویلاسازی در زمین‌های باغی و عدم ارائه مجوز از ارگان‌های مربوطه و نظارت دقیق و گسترده بر آن اقدامات لازم و برنامه ریزی جامع، همه جانبه، دقیق و هماهنگ بین ارگان‌های مرتبط در زمینه حفظ و توسعه زمینهای باغی

- جلوگیری از اجرای طرح‌ها و برنامه‌های موازی در این زمینه و تداخل عملکردها

- برنامه ریزی و اجرای طرح‌های اجرایی مناسب همگام با نظارت در تامین اعتبارات، وام و... و جلوگیری از به کارگیری این نوع اعتبارات اختصاص یافته به فعالیت‌های کشاورزی در زمینه‌های غیر کشاورزی

- توسعه طرح‌های بیمه محصولات باغی و کشاورزی و حمایت از باغداران در این زمینه

#### ۳-۶- راهبردهای بازننگری (WO)

در راهبردهای بازننگری با بهره جستن از فرصت‌ها در زمینه حفظ و توسعه باغات و فعالیت باغداری، سعی بر از بین بردن نقاط ضعف در این زمینه می باشد. به این منظور راهکارهای زیر ارائه می شود:

- زمینه سازی و ایجاد صنایع کوچک روستایی در جهت تامین نیازهای باغداران در زمینه بسته بندی و امکانات مناسب جابه جایی محصولات در نتیجه اشتغال زایی در منطقه

- آموزش و اطلاع رسانی از اهمیت باغات و نقش قابل توجه زیست محیطی آنان و جلوگیری از تغییر کاربری آن به هر شکل
- تشویق مردم و خود باغداران در جهت مشارکت در طرح‌های گسترش زمین‌های باغی به صورت بهینه و زیر ساخت‌های لازم
- اطلاع رسانی در زمینه فرصت شغلی و اشتغال زایی فعالیت باغداری، برنامه ریزی و اختصاص طرح‌های مناسب و تامین اعتبارات لازم در این زمینه

- آموزش باغداران در زمینه بازاریابی و فروش محصولات به بهترین وجه و درآمد برای خود و در نتیجه جلوگیری از دخالت واسطه‌ها
- آموزش باغداران از اصول صحیح و اساسی در زمینه نگهداری محصولات
- تشویق به سرمایه گذاری خصوصی و هدایت سرمایه‌های باغداران در جهت ایجاد انبار و سردخانه‌های مناسب با نوع محصولات در منطقه

### جدول شماره (۹): خلاصه راهبردها و راهکارهای لازم جهت حفظ و توسعه باغات و فعالیت‌های باغداری منطقه

#### باغبانان

استراتژیهای رقابتی-تهاجمی (SO)	استراتژیهای تنوع (ST)
۱- بهره گیری هدفمند از نیروی متخصص کشاورزی در زمینه حفظ، توسعه و بهینه سازی باغات منطقه	۱- جلوگیری از واردات بدون برنامه محصولات کشاورزی خارجی به بازارهای داخلی
۲- بهره گیری از تجربیات و دانش بومی باغداران و تلفیق تجربیات آنان با علوم جدید کشاورزی و توسعه باغات و حفظ آن	۲- جلوگیری از ایجاد و همچنین توسعه فعالیت‌های صنعتی در قطبهای کشاورزی و تدابیر لازم در جهت به کارگیری فیلترهای تصفیه هوا و فاضلاب‌های صنعتی در صنایع موجود و تاحد ممکن جابه جایی مکان این صنایع
۳- ایجاد صنایع کوچک تبدیلی با توجه به شرایط و پتانسیلهای موجود در منطقه به صورت کارگاهی، خانگی و بهره گیری از تجربه و دانش بومی زنان، اشتغال زایی جوانان و زنان در این زمینه	۳- جلوگیری از ایجاد ویلاسازی در زمین‌های باغی و عدم ارائه مجوز از ارگان‌های مربوطه و نظارت دقیق و گسترده بر آن و اقدامات لازم و برنامه ریزی جامع، همه جانبه، دقیق و هماهنگ بین ارگانهای مرتبط در زمینه حفظ و توسعه زمینهای کشاورزی و باغی
۴- زمینه سازی و به کارگیری از روشهای نوین آبیاری (بویژه آبیاری قطره ای) از منابع آب موجود	۴- جلوگیری از اجرای طرح‌ها و برنامه‌های موازی در این زمینه و تداخل عملکردها
۵- زمینه سازی و به روش‌های نوین بیو تکنولوژی برای مقاوم ساختن درختان به مقابله با آفات و سرمازدگی با رعایت کشاورزی پایدار	۵- برنامه ریزی و اجرای طرح‌های اجرایی مناسب همگام با نظارت در تامین اعتبارات و وام ... و جلوگیری از به کارگیری این نوع اعتبارات اختصاص یافته به فعالیت‌های کشاورزی در زمینه‌های غیر کشاورزی
۶- ایجاد هماهنگی بیشتر بین ادارات و ارگانهای مرتبط به منظور حفظ و توسعه فعالیت باغداری و به کارگیری تدابیر لازم جهت هماهنگی برنامه‌ها بین باغداران و مسئولان امر	۶- توسعه طرح‌های بیمه محصولات باغی و کشاورزی و حمایت از باغداران در این زمینه
۷- ایجاد هماهنگی بین نهادها و باغداران جهت بازاریابی مناسب محصولات و فروش آن در قطب‌های جمعیتی اطراف و حتی فراتر از آن	
استراتژیهای بازنگری (WO)	استراتژیهای تدافعی (WT)
۱- زمینه سازی و ایجاد صنایع کوچک روستایی در جهت تامین نیازهای باغداران در زمینه بسته بندی و امکانات مناسب جابه جایی محصولات در نتیجه اشتغال زایی در منطقه	۱- آموزش نیروهای متخصص و باغداران در جهت حفظ و توسعه باغات، جوان سازی باغات، شناخت آفات درختی و چگونگی دفع آنان با کمترین آسیب زیست محیطی و حفظ باغات و طرحهای توسعه آن
۲- زمینه سازی و ایجاد فضاهای مناسب از هر جهت برای کاربری انبار و سردخانه متناسب با نوع محصولات	۲- آموزش باغداران در زمینه به کارگیری بسته بندی مناسب
۳- بازنگری در نحوه تامین اعتبارات، بیمه، وام‌های کشاورزی مدیریت آن در به کارگیری در امور مربوطه	۳- آموزش باغداران در زمینه بازاریابی و فروش محصولات به بهترین وجه و درآمد برای خود و در نتیجه جلوگیری از دخالت واسطه‌ها
۴- بازنگری و پژوهش در علت یابی رها کردن فعالیت باغداری و اقدامات لازم در	۴- آموزش باغداران از اصول صحیح و اساسی در زمینه نگهداری محصولات

<p>۵- تشویق به سرمایه‌گذاری خصوصی و هدایت سرمایه‌های باغداران در جهت ایجاد انبار و سردخانه‌های مناسب با نوع محصولات در منطقه</p> <p>۴- آموزش و اطلاع‌رسانی از اهمیت باغات و نقش قابل توجه زیست محیطی آنان و جلوگیری از تغییر کاربری آن به هر شکل</p> <p>۵- تشویق مردم و خود باغداران در جهت مشارکت در طرح‌های گسترش زمین‌های باغی به صورت بهینه و زیر ساخت‌های لازم در این زمینه</p> <p>۶- اطلاع‌رسانی در زمینه فرصت شغلی و اشتغال‌زایی فعالیت باغداری، برنامه ریزی و اختصاص طرح‌های مناسب و تامین اعتبارات لازم در این زمینه</p>	<p>این زمینه</p> <p>۵- بازنگاری و آموزش‌های تخصصی در زمینه دفع آفات درختی، جوان‌سازی باغات و کود و سم دهی مناسب در باغات مختلط و برگزاری همایش برای باغداران در ارائه تجربه‌ها و دانش نوین در این زمینه</p> <p>۶- بازنگاری در طرح‌های توسعه شهری، جاده‌سازی و... در حفظ باغات و زمین‌های باغی و کشاورزی</p> <p>۷- بازنگاری در دخالت فعالیت واسطه‌ها و اجرای برنامه‌های حمایتی در این زمینه از باغداران جهت بازار یابی و فروش محصولات و..</p>
---	--

منبع: یافته‌های پژوهش

### - نتیجه گیری

- حفظ و توسعه باغات به علت برخی از مسائل با مشکل روبرو شده و آستانه آسیب پذیری باغات را بالا برده و در نتیجه پیامدهای منفی را ایجاد کرده است.

- برنامه ریزی و تدوین طرح‌های مناسب جهت حفظ و توسعه باغات منطقه امری ضروری بوده و هماهنگی بیشتری را در این زمینه از نهادهای مرتبط می‌طلبد.

- توسعه روش‌های آبیاری نوین با توجه به خشکسالی‌های اخیر امری بسیار مهم و ضروری در این زمینه می‌باشد.

- ایجاد انبار، سردخانه، صنایع کوچک و صنایع فرآوری متناسب با محصولات از نیازمندی‌های مهم این منطقه می‌باشد.

با توجه به بررسی جنبه‌های مختلف؛ نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها و مشخص شدن آنها از لحاظ کمی و نتایج حاصل (جدول شماره ۶-۳) و در نهایت (جدول شماره ۷) اولویت بندی نهایی عوامل (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها) در حفظ، توسعه باغات و فعالیت باغداری بخش باغداران از دیدگاه دوگروه مشارکت کننده؛ وجود درآمد برای خود، ایجاد محیط زیست مناسب و چشم انداز زیبا در منطقه، وجود نوعی فعالیت اقتصادی و اشتغال‌زایی

ابعاد توسعه در محیط‌های هر منطقه وابسته به فعالیت‌های بی شماری است در این زمینه فعالیت کشاورزی و از جمله باغداری به عنوان یکی از مهمترین ارکان اصلی دیر باز مورد توجه بوده است و نقش قابل توجهی در فعالیت‌های اقتصادی روستاییان داشته است. بر اساس مبانی نظری، مطالعات میدانی، تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل، مشخص شده است که فعالیت باغداری بخش باغداران نقش قابل توجهی در اقتصاد منطقه داشته و توانایی توسعه را با توجه به توانمندی‌های موجود به صورت گسترده تر داراست. بنابراین با مشخص شدن توانمندیها (نقاط قوت و فرصت‌ها)، و محدودیت‌های (نقاط ضعف و تهدیدها) حفظ و توسعه فعالیت باغداری در منطقه باغداران، با بهره گیری از تکنیک SWOT به ارائه راهبردها و راهکارهای عملی در این زمینه پرداخته شده است. از لحاظ کیفی عوامل درونی و بیرونی شناسایی شده مشخص کننده این عوامل می‌باشد:

- توانمندی‌های منطقه باغداران در زمینه فعالیت باغداری با توجه به سابقه فعالیت باغداری و پتانسیل‌های طبیعی و تجربیات انسانی قابل توجه می‌باشد.



در منطقه، وجود باغداران با تجربه و دانش بومی، وجود درآمد اقتصادی برای منطقه و وجود نیروی جوان و فعال منطقه از اولویت‌های ممتاز فعالیت باغداری منطقه در زمینه نقاط قوت محسوب می‌گردد. بنابراین استفاده بهینه از این توانمندیها مورد تاکید می‌باشد.

در بین نقاط ضعف، کم سوادی یا بی سوادی باغداران، عدم و یا کمبود دسترسی به انبار، سردخانه عدم و یا کمبود امکانات بسته بندی مناسب، عدم وجود کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی در منطقه، رها کردن شغل کشاورزی و باغداری، وجود واسطه‌ها و اختلافات بر سر قیمت و...، عدم تحول در میزان وضع وام و اعتبارات در این زمینه از مهمترین موانع و مسائل فعالیت باغداری مطرح شده اند. بر این اساس لزوم برنامه ریزی و اتخاذ تدابیر لازم جهت کاهش یا حذف این عوامل جهت ارتقا و بهبود و بالابردن بهره وری باغات و فعالیت باغداری الزامی است.

از بین فرصتهای بیرونی، گسترش شیوه‌های آبرسانی نوین و آبیاری مناسب و افزایش توجه به ایجاد صنایع کوچک روستایی و صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات. از عوامل امیدوار کننده برای حفظ و توسعه باغات و موثر بر فعالیت باغداری منطقه محسوب می‌گردد.

از بین تهدیدهای بیرونی، نوسان بازار قیمت و ضعف در قیمت گذاری محصولات از طرف سازمان‌های مربوطه خشکسالی و کمبود بارش رقابت شدید یا یک طرفه بین محصولات باغی وارداتی و داخلی وجود مراکز صنعتی در اطراف منطقه (نوید منگنز و...) فقدان برنامه جامع و سیاستگذاری بر نگهداری و توسعه باغات کاهش زمین‌های باغی به علت ویلا سازی

گسترده به عنوان مهمترین عوامل تهدید کننده مطرح شده اند که بدین منظور راهبردها متنوع و تدافعی و راهکارهای لازم ارائه شده است.

به طور کلی برای حفظ و توسعه باغات و در نتیجه فعالیت باغداری، برنامه ریزی جامع و حمایت دولت و سازمانهای مربوطه در این زمینه به صورت هماهنگ امری ضروری بوده و مسلما در رفع مسائل موثر می‌باشد.

#### منابع

ازکیا، مصطفی، (۱۳۶۴): جامعه شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران، انتشارات اطلاعات، تهران.

اصغر پور، محمدجواد، (۱۳۸۷): تصمیم گیری‌های چندمعیاره، انتشارات دانشگاه تهران.

بنیاد مسکن استان اصفهان، (۱۳۸۷): آمار و اطلاعات زراعت و باغداری شهرستان لنجان سال ۱۳۸۳، واحد آمار و اطلاعات.

حکمت نیا، حسن و موسوی میر نجف، (۱۳۸۵): کاربرد مدل در جغرافیا با تاکید بر برنامه ریزی شهری و ناحیه ای، انتشارات علم نوین.

زیاری، کرامت اله، (۱۳۸۳): مکتب‌ها، نظریه‌ها و مدل‌های برنامه ریزی منطقه ای، انتشارات دانشگاه یزد.

شریفی، امید و عبدالله زاده، غلامحسین، (۱۳۸۲): نقش صنایع تبدیلی کشاورزی (باتاکید بر محصولات باغی) در توسعه کشاورزی، نشریه جهاد، سال بیست و سوم، شماره ۲۶۱، بهمن و اسفند ۱۳۸۱.

کیانی، شهرام، ملکوتیان، محمد جعفر، (۱۳۸۳): ضرورت مصرف بهینه کودهای شیمیایی برای

مولوی، نورالدین، (۱۳۷۶): نقش باغبانی در توسعه کشاورزی پایدار، ماهنامه آب، خاک، ماشین، سال چهارم شماره ۲۹.

نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی شهرستان اصفهان، (۱۳۸۲): سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان، وزارت جهاد کشاورزی، اصفهان.

Ihsan Yuksel, Metin Dagdeviren, 2007, Using the analytic network process (ANP) in SWOT analysis - A case study for a textile firm, Information Sciences, Vol. 20, pp: 47-62

McClaren, M., 1996, Strategic Planning, The best way to predict the future is to create it, pp: 1

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D., 1995, Strategic management and business policy (5th Ed). Reading, MA: Addison-Wesley

Thompson, Arthur Jr. and Strickland, A. J., 2003: Strategic Management: Concept & Case, McGraw-Hill/Irwin, 13th Edition.

افزایش عملکرد بادام در کشور؛ مدیریت تغذیه بهینه در باغ‌های میوه کشور تولید با کیفیت بهتر «مجموعه مقالات»، ۱۳۸۰: انتشارات سنا، معاونت باغبانی وزارت کشاورزی.

فتحی باغبادرانی، مسعود، (۱۳۷۲): اوضاع جغرافیایی و طبیعی منطقه باغبادران، پایان نامه کارشناسی جغرافیای طبیعی، دانشگاه آزاد نجف آباد.

مرادی مسیحی، وراز، (۱۳۸۱): برنامه ریزی استراتژیک و کاربرد آن در شهرسازی ایران - نمونه موردی کلان شهر تهران، نشر شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری تهران.

مسعودی، سیروس، (۱۳۷۴): اهمیت بخش باغبانی در صادرات و اقتصاد کشاورزی کشور به زبان آمار، مجله کشاورز شماره ۱۹۳.

Archive

## Strategic assessing for activities of horticulture development A case study Baghbahadoran district - Lenjan township

E. Fathi, H. Nouri, A. Taghdisi

Received: May 20, 2011/ Accepted: June 9, 2012, 41-44 P

### Extended Abstract

#### 1- Introduction

Agricultural activities in each kind, each branch and each region, has substantive in development and economy of that region. In this regard, horticulture and exploiting from it, in one hand has substantive role on job-making and climate and in other hand ,has a role in removing the needs of food for people.

Horticulture activity in developed agriculture field regard to its entotic and positive aspects, has some priority on farming in the case of having correct managing, and having good balance in ecology and because of its low damaging factors.

In horticulture field Iran country because of having the most suitable climate conditions, is among the most procures of garden products and these conditions put our country among the most gardening countries around the

world and the most important part draughtness, extensive compete among the import and internal gardeners products, existing the pollutant industrial center around this region, lack of comprehensive program and lack of policy in keeping and developing the garden and decreasing the garden grounds because of extensive villa making, are the most important external treating factors.

Of village inhabitants incomes of our country producer populations can be provided via gardening activities.

In this field baghbahadoran section, because of having high environment potentials for gardening, is one of the most important gardening regions in Isfahan province. This region has located in a suitable please as the view point of geography position and is exploited from zayandroud water and good soil but because of different reasons like: lack of scientific-research work, lack of good management and planning, changing the village structure of region and draughtness, the gardening section has failed with some recession.

Therefore functional planning in gardening field appropriate with the

---

#### Author(s)

**E. Fathi** (✉)  
Ph.D in Georaghy, Isfahan University, Iran  
E-mail: fathi\_geo@yahoo.com

**H. Nouri**  
Associate, prof of Geography, Dept. of Geography, Isfahan University, Iran

**A. Taghdisi**  
Assistant, prof of Geography, Dept. of Geography, Isfahan University, Iran

conditions of each region, along with removing the different problems for village's societies can provide some conditions

to develop these regions and then develop the country.

Because of statistical lacking and the lack of exact numbers of gardeners' in this studied region, the statically society of this research, has mentioned more than 45957 persons for this region population according to year 2006, which then among, 146 region gardener have questioned and studied as the chosen statistical samples regard to kokaran method with the separation of cities and villages of this region.

## 2- Methodology

To access the research purposes, at first by the method of descriptive-analytical, dumentary and by using from measurement method and field and studies between 146 gardeners' of region as chosen statistical sample, and 30 exporter and related responsible persons related to gardening , have been questioned.

In this stage, regard to acquired data, to analyze the data, presenting strategy and the function of develop and maintain of gardening activity, the swot analytical method was used.

Then via idea making of gardeners', the measuring of indices, via the method of «removing the scale» and their evaluation and analyses, the priorities were defined at last to decrease the weak points And threats and also to enrich the powerless point and existing chances related gardening activities in Baghbahadoran section, suitable strategies were presented.

## 3- Discussion

To present the functions and policies of gardening development in Baghbahadoran section, after knowing the strong point, weaknesses, chases and threats presented in economic,

social and cultural ecological and organizational facts, the functions matrix regard to defined purpose, was extracted swot matrix, will present st<sup>3</sup> functions, wt<sup>3</sup> functions, wo<sup>4</sup> functions and so<sup>5</sup> functions.

Extracting the possible functions can be done via a matrix which is formed via exchanging external and internal factors.

At last, evaluation of functions, have been done via attention to environmental- ecological, social, cultural, economical, organizational and prioritization necessities and via quantifying and analyzing the data.

## 4- Conclusion

The prioritization of factors is among the power points factors in maintain, develop the gardens, and gardening activity from the view point of two cooperator groups, existing income for selves, making suitable and beautiful scenery in region, existing kind of economical and job making activity in the region, existing and making native and exprineced gardeners, existing and making native knowledge, existing and making economical income for people in this region and existing and making the young and active factor in region. Therefore using the best possibilities is emphasizing.

Among the weak point, the low literacy amount of grandness, having little availability to store houses, and lake of suitable packaging, lack of changing workshops and industries in the region, leaving the farming and gardening jobs, existing the differences on the lost and....,are the most important difficulties and obstacles for gardeners.

<sup>2</sup> - utilizing the strengths, for use of the opportunities(Competitive and aggressive)

<sup>3</sup> - Taking advantage of opportunities, to eliminate weaknesses (Review)

<sup>4</sup> - Use strengths to avoid threats (variety)

<sup>5</sup> - Reduce weaknesses to avoid threats (defensive)

According to this fact, the necessity of planning and making essential policies decrease or omitting these problems to enrich and increase the gardens efficiency and gardening activity is essential and necessary.

Among the external chances, development of novel irrigation methods and suitable irrigation and paying more attention to make village small industries and product processing, are the most hopeful factor to maintain and develop the gardens and they are effective factor on region gardening.

Among the external threats, the fluctuation in price market, having weakness in pricing the products, draughtness and low amount of raining, having intense compete among import of raining, having intense compete among import and internal garden product, existing of industrial canters around this region, lack of comprehensive program and lack of policy making on maintain and develop of gardens, decreasing the gardens lands because of extensive villa making are the most important threatening factors, so the different and defensives functions and essential functions in this point, have been presented.

**Key words:** Baghbahadoran, Strategic assessing, without using the software to scale, SWOT method, development, horticulture activities Baghbahadoran.

#### Resources

Azkiya, M., (1985): Underdevelopment in rural sociology and development of Iran's development, information dissemination, Tehran. Publishing information, Tehran.

Asghar poor , MJ, (2008): Multi criteria decisions, Tehran University Publications.

Isfahan Housing Foundation, (2008): agriculture and horticulture city Lenjan Statistics 2004, collecting statistics unit.

Hekmat Nia, H. and Mousavi, Mir Najaf, (2006): Model used in geography with an emphasis on urban and regional planning, modern science publications.

Zeyari, k, (2004), schools, theories and models for regional planning, Yazd University publications.

Sharifi, o, and Abdullah Zadeh, GH, (2003): The role of agricultural processing industries (with an emphasis on horticultural products) in agricultural development), Journal of jahad, in the twenty-third, No. 261, February-March 2002.

Kiani, SH, Malakootian, M. J., (2004): Optimal consumption of fertilizers in the country to increase almond yield, optimum nutrition management in fruit orchards produced better quality "Proceedings", 1999: Senate Publications, Department of Horticulture Ministry of Agriculture.

Fathi Baghbaderany, M., (1993): Statistic geographical situation and natural baghbahadoran area, natural geography Thesis, University of Najaf Abad.

M. Christian, Varaz, (2002): Urban planning and its application in Iran - a case of metropolitan Tehran, Tehran urban planning process and publishing company.

Masoudi, Sirus, (1995): The importance of horticulture in the export sector and the agricultural economy of language statistics, Journal of Agriculture No. 193.

Molavi, N, (1997): The role of horticulture in sustainable agricultural development, monthly

- water, soil, machinery, Year IV  
Number 29.
- Detailed results of General Census of  
Agriculture, Isfahan city, (2003):  
Agriculture Organization of Isfahan  
Province, Ministry of Agriculture,  
Isfahan.
- Ihsan Yuksel, Metin  
Dagdeviren, 2007, Using the  
analytic network process (ANP) in  
SWOT analysis - A case study for a  
textile firm, Information  
Sciences, Vol. 20, pp: 47-62
- McClaren, M., 1996, Strategic  
Planning, The best way to predict  
the future is to create it, pp: 1
- Wheelen, T. L., & Hunger, J. D., 1995, Strategic  
management and business  
policy (5th Ed). Reading  
.MA: Addison-Wesley
- Thompson, Arthur Jr. and Strickland,  
A. J., 2003: Strategic Management:  
Concept & Case, McGraw-  
Hill/Irwin, 13th edition.